

NY UDGAVE AF BIBLIOTEK.DK SØSAT

Betaversionen af den ny version af bibliotek.dk er nu online. Enkelhed og overskuelighed er to af mantraerne for den nye version af sitet, der er baseret på webservice. I artiklen lægges op til et fremtidigt samarbejde mellem bibliotek.dk og forskningsbibliotekerne omkring håndtering af e-bøger.

AF KIRSTEN LARSEN, KL@DBC.DK, DBC A/S, OG LEIF ANDRESEN, LEA@KULTURSTYRELSEN.DK, KULTURSTYRELSEN

Sidste måned blev der åbnet op for en ny version af bibliotek.dk – en version, der er baseret på DBC's ny databrønd og et større antal webservices. Den ny grænseflade har foreløbig fået adressen www.bibliotek.dk/beta, for indtil videre ligger den som en betaversion, der vil blive udviklet videre på i løbet af de næste seks til otte måneder. Classic-versionen af bibliotek.dk kører foreløbig videre som den hovedversion, brugerne kommer til, når de taster 'bibliotek.dk', men i løbet af foråret laves det endelige skifte, så den ny version får adressen www.bibliotek.dk.

Som bekendt har bibliotek.dk's formål siden starten i år 2000 været at give en samlet adgang til, hvad bibliotekerne stiller til rådighed. Det har især fungeret, når det har drejet sig om bibliotekernes fysiske materialer, hvorimod det har vist sig at være mere vanskeligt, når det kommer til de licensbelagte elektroniske ressourcer.

Men brøndteknologien, som det nye bibliotek.dk baserer sig på, er mere velegnet til elektroniske ressourcer, og kombineret med initiativer til fælles rettighedsstyring vil det lette tilgængeligheden for brugerne. Med eller uden adgangsbegrænsninger er der dog allerede halvanden million elektroniske ressourcer tilgængelige i bibliotek.dk i dag.

Servicebetonet arkitektur

I løbet af 2012 har den største del af udviklingsprojekterne omkring bibliotek.dk fokuseret på migrering til den ny platform. Allerede i 2011 indledtes en migration af bibliotek.dk til den brøndteknologi, som DBC har arbejdet med som en del af Open Library Strategy (OLS).

Som beskrevet af Bo Weymann i forrige nummer af Revy finder der et paradigmeskifte sted i forbindelse med skiftet til den ny version. Skiftet betyder, at den proprietære programkode ændres til en mere serviceorienteret arkitektur, og at de nationale tjenester er tilgængelige i Open Source og som webservices. Det betyder, at biblioteker og andre interesserede kan få glæde af udviklingen ved at tage en eller flere af de nyudviklede services i anvendelse.

Set fra brugerens side er der meget, der fungerer som hidtil, men under grænsefladen er ALT skrevet om. Næsten alle funktioner er lagt ind i services, og mere vil komme til i 2013. Et eksempel er tilbuddet 'Videnskabelige artikler via bibliotek.dk', som i forhold til DBC baserer sig på OpenAgency, Open BorrowerCheck og OpenOrder. Det betyder, at brugeren ikke skal oprettes som låner på Statsbiblioteket, og at bestillingerne lægges i BOB (Base Over Bestillinger).

Single sign-on i pipelinen

For at få adgang til den ny version af bibliotek.dk kan brugerne logge ind med deres eksisterende bibliotek.dk-login (pt. har omkring 175.000 brugere et sådan login). Helt praktisk betyder det, at brugernes gemte favoritbiblioteker og personlige data kan genbruges.

Det har i mange år været et ønske at kunne tilbyde brugerne af biblioteker en såkaldt "Single Sign-on"-adgang til de mange forskellige ressourcer, som bibliotekerne giver adgang til. Derfor har Styrelsen for Bibliotek og Medier taget initiativ til Forum for Rettighedshåndtering i Biblioteker (FRIB) for sikre den praktiske udvikling.

Helt overordnet kan man sige, at der er tale om endnu et paradigmeskifte. Hvor der pt. fokuseres på at håndtere én bruger med ét bibliotekstilhørsforhold, skal der med Single Sign-on i stedet fokuseres på at håndtere en brugers adgangsrettigheder, uanset hvilket bibliotek der giver denne adgang.

Via FRIB's arbejde, der videreføres af Kulturstyrelsen, er der identificeret to komponenter til infrastrukturen, som nødvendigvis må etableres, hvis visionen skal opfyldes. Komponenterne er CULR (Core User Library Registry) og SAOU (Service for Authentication of Objects and Users).

Formålet med CULR er kort fortalt at identificere de biblioteker, hvor en given person eller virksomhed er registreret som låner. CULR skal således vedligeholde en liste over de lokale lånernumre, som hver enkelt person råder over. Ved hjælp af disse oplysninger kan et system kontakte brugerens tilknyttede biblioteker med henblik på at indhente supplerende informationer. CULR er aktuelt under implementering som et fælles DanBib- og bibliotek.dk-projekt.

SAOU skal indeholde en database, som består af rettighedsdata importeret fra bl.a. DEFF's nuværende licenssystem og DDB's kommende tilsvarende funktion. Det er hensigten, at data om alle offentlige bibliotekers rettigheder til så vidt muligt alle rettighedsbelagte digitale ressourcer skal være en del af SAOU. SAOU skal indeholde en række attributter gældende for hvert enkelt bibliotek, der abonnerer på den pågældende digitale tjeneste. Rent teknisk vil SAOU betjene sig af en række andre systemer – for eksempel til håndtering af særlige regler for eksempelvis e-bøger.

Endnu er der et stykke vej til, at Single Sign-on-konceptet er realiseret, men der er taget fat på at sikre en enkel sammenhængende adgang for bibliotekernes og dermed også for bibliotek.dk's brugere.

Mange brugere – mange behov

Grænsefladen for den ny version af bibliotek.dk kan lige nu ses i sin enkleste form, som er meget anderledes end den grænseflade, som karakteriserer det nuværende site. På den ny flade vises der lige nu kun en søgeboks, og der er ingen mulighed for personlige indstillinger, og der er tilmed kun en måde at få vist posterne på.

Sådan vil det imidlertid ikke blive ved med at være. Enkelhed og overskuelighed vil dog fortsat blive prioriteret højt på det nye site, så det fremover kommer til at fremstå umiddelbart tilgængeligt og overskueligt for nye eller lejlighedsvis brugere. Men disse principper repræsenterer også en udfordring, når brugerne gerne vil præsenteres for en bred vifte af funktioner – især når brugerne er så forskellige, som tilfældet er med bibliotek.dk's brugere, der repræsenterer alt fra amatører til professionelle, fra 13-årige til ældre, fra brugere med specifikke søgebehov til brugere, der foretager inspirationssøgninger.

I de kommende måneder laves mange brugertests, og den fremtidige udvikling vil blive påvirket af, hvad brugerne efterspørger i den nye version. Hovedlinjerne kan dog ses i forslaget til udviklingsplanen for bibliotek.dk, men fra DBC's mange brugerundersøgelser og brugerhenvendelser ved vi godt, at bibliotek.dk-brugerne har mange forskellige behov, og at omkring halvdelen laver søgninger på for eksempel film, materialer på nettet, artikler eller musik via en af de mere specialiserede sider.

Beta-versionens særdeles enkle søgeform bevares til dem, der foretrækker den. Søgningerne kan afgrænses ved at anvende de facetter, som vises ved søgeresultatet. Foreløbig er der fem facetter, men der vil komme flere til. Desuden får de brugere, der er interesserede i at lave emnesøgninger eller inspirationssøgninger, mulighed for at lave udvidede søgninger, anvende specialsøgninger og emneoversigter – og for at lave kommandosøgning.

Data er som nævnt lagret i en ny version af DBC's brønd, som tager højde for de mange forskellige posttyper og behovet for enhedsmatch (matchning af flere biblioteksposter på samme materiale) og værkmatch (matchning af forskellige udgaver og forskellige materialetyper). Søgningssystemet kan sættes op til mange typer af søgning, sortering og ranking, men det er som nævnt i sidste ende de forskellige brugertests og brugerhenvendelser, der påvirker, hvilke typer der tages i brug.

Visning og bestilling

I dag vises posterne 10 ad gangen i et kort format, som kan foldes ud. Endnu er det ikke muligt at indstille, at man altid vil have forevist posterne i fuldt format – eller få forevist flere end 10 poster ad gangen – men det kommer.

Posterne vises samlet i værker, og vores fokus på overskuelighed har medført faner til hovedtyper af materialer: Bøger, musik, noder, artikler osv. Inden for hver af hovedtyperne vises så de bestillingskategorier, som man kan bestille i (forskellige typer af bøger, lydbøger osv.) og de enkelte udgaver.

Muligheden for at bestille på værkniveau ('Bestil uanset udgave') er bevaret, da det ofte sikrer udnyttelse af det lokale biblioteks materialer. Bestilling på værkniveau betyder i virkeligheden bestilling på "underværkniveau" – for eksempel en dvd, en bog eller en cd uanset udgave. Meget få brugere er ligeglade med, om de får noget som cd, bånd eller LP, så det betyder ikke 'Bestil uanset materialetype'.

Hvad med forskningsbibliotekerne?

Et væsentligt element i det nye bibliotek.dk er, at det bygger på en databrønd med mange andre typer kilder end de traditionelle bibliografiske registreringer i bibliotekernes kataloger. Der er tale om en databrønd, som oprindeligt er udviklet sammen med folkebibliotekernes TING-samarbejde. Det betyder naturligvis, at udvalget af supplerende kilder i meget høj grad er præget af folkebibliotekernes indkøb af licenser til digitalt materiale.

Der er ingen grund til at forvente, at der umiddelbart er muligheder for at integrere forskningsbibliotekernes mange millioner digitale tidsskriftsartikler i bibliotek.dk. Det er oplagt, at denne type data skal håndteres på anden vis, hvilket understreges af projektet 'Videnskabelige artikler via bibliotek.dk'. Men erfaringerne viser også, at der er grund til at gå videre med på sigt at finde en model, som ikke alene er baseret på et enkelt forskningsbiblioteks licenser.

Men der kan være andre materialer, hvor den nationale databrønd kan spille en rolle i forhold til forskningsbibliotekerne. FABITA's og DF's Forum for Registrerings fælles temadag den 22. november 2012, viste, at forskningsbibliotekerne håndterer e-bøger på mange forskellige måder, hvilket peger på et behov for at tænke i fælles metoder.

Set ud fra en teknisk og formidlingsmæssig synsvinkel – lige nu og her fraser vi andre vanskeligheder – er det en oplagt mulighed at bruge databrønden til at samle registreringer af de e-bøger, som folkebiblioteker såvel som forskningsbiblioteker stiller til rådighed for deres brugere. Det vil give mulighed for at give et fornuftigt overblik over titlen og angive sammenhængen med et eventuelt fysisk eksemplar af en given e-bog.

Set med brugernes øjne vil det være fordelagtigt at kunne se, hvor en titel er tilgængelig. Er den tilgængelig som trykt bog med mulighed for hjemlån (evt. fjernlån), eller er den tilgængelig som e-bog?

Direkte katalogisering til DanBib

Den nye model for både DanBib og bibliotek.dk giver også mulighed for at omlægge dataflow i forbindelse med katalogisering ved at benytte adgange til data i DanBib mere direkte. Dermed realiseres muligheden for, at dataflowet ændres, så poster kan inddateres direkte i DanBib, der som primært repository fungerer som synkronisering både mod lokalsystemet og WorldCat.

Biblioteket kan således også vælge at basere sig på DanBib som egentligt lokalkatalog. Denne løsning giver også mulighed for at bruge et ændret dataflow til at opdatere posterne i det lokale katalog med nye data i DanBib – hvilket svarer til, hvad folkebibliotekerne har gjort i årtier.

Den nye datamodel for DanBib – og dermed bibliotek.dk – er hermed en implementering af ideerne fra projektet SACS (der oprindeligt hed ”DanBib som ægte fælleskatalog”), der i DEFF-regi blev gennemført for nogle år siden.

Samspil med WorldCat

Det er planen yderligere at udvikle integrationen til WorldCat ved at etablere en fremtidssikret sammenhæng mellem den nationale databrønd og den globale WorldCat. Formålet er at etablere adgang til internationale bibliografier og kataloger i WorldCat og at understøtte danske bibliotekers tilstedeværelse i WorldCat i realtid. I dag sker opdatering fra DanBib til WorldCat en gang i døgnet.

Integrationen vil indebære en umiddelbart automatisk opdatering af WorldCat. Når bibliotekerne har oprettet eller rettet en katalogpost, tilføjet lokaliseringer mv., bliver det umiddelbart registreret i WorldCat. Synkroniseringsmekanismen vil blive implementeret i 2013. ●